

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *Amivel a Vígyszínház megnyílt*

Forrás:

Az Ujság

Bp.
(Hely)

1921. 7. 1.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

792

Hely

Vígyszínház

Idő

"1896"

Személy

Helyszám

Közp. nyomt. XX. cs. 23. sz.

Székesfővárosi házi nyomda 1920

A mivel a Vígyszínház megnyílt

— Jubiláris visszapillantás. —

Irta: Szécsi Ferencz.

Hát csakugyan úgy volt, a hogy az én régi jóemberem, Hegedüs Gyula, a kiváló színművész is, az ő jóízű és erőteljesen szubjektív „emlékezései”-ben legutóbb megírta. Epp 25 esztendővel ez előtt, a millenáris május első napján bizony kegyetlenül megbukott a Vígyszínház megnyitódarabja:

A Barangok, vagy: a paeonai vojvoda.

Vígjáték 3 felvonásban. Irta Jókai Mór.

— Megbotlottak a Vígyszínház igazgatói. Valami ünnepit akartak. A legnagyobb irattak darabot a megnyitóra és úgy megbuktunk vele, hogy három előadás után le kellett venni a műsorról — mondja Hegedüs, a kit — a hogy ő ezt szintén leszögezi — e sorok írója kevéssel azelőtt ment „felfedezni” Kolozsvárra.

Igenis, nekem is feledhetetlen este volt, mikor a derék fiatal muzsapa, szemlátomást komoly szándékkal, de némiképpen mulatságos hatással énekelte egy hosszszakállas, de már elhunyt hajóskapitány fehérlepedős szellemének szerepében azt az elmés zöveget, hogy:

*„Mi szép dolog tekézni,
Viharba pipázva nézni...”*

A igazgatók botlását állapítja meg a mi derék, sokoldalú művésznök. De nyilván csak az egyik felelős direktort gondolta, már mint az én csekélységemet, a ki a Vígyszínház létesítésekor a dramaturg nem éppen hálás tisztére vállalkoztam.

Hát én csak hálás lehetek neki azért a finom lapintatra és gyöngéd jóindulatra valló önmegtartóztatásért, melylyel nem tartotta magát tényleg egészen illetékesnek, hogy dramaturgi működése-

met bolygassa. Hisz gavallérosan kárpótolt ő engem ezért, a mikor „kifogástalan eleganciám”-at, „néhai szőke szakállam”-at és „ragyogó aranyfogam”-at szíveskedett megörökíteni, a mik nélkül valamirevaló dramaturg természetesen el sem képzelhető.

Hasonló hálával tartozik — azért, hogy csakis az „örökösen panyókára vetett felsőkabát” és a „vasalatlan, gyűrött nadrág” jutott neki jellemzésül — a kitűnő Ditrói Mór direktor is, a kiről mellesleg illik megjegyezni, hogy ő volt az, a kinek a Vígyszínház az elismert művészi együttes és a pompás összjáték megteremtését egyedül köszönheti.

Nos, hát az én hálám és elismerésem kifejezéseként elhiheti az emlékezések nagyrabecsült írója, hogy én is őszintén megbotránkoztam azon a neves kritikuskon, a ki az „Államtitkár ur”-ban bemutatkozott ifju Hegedüs Gyula arcának „tulegyénies idomzatáról”, merésztel beszélni; de a fogyatékos műizlésű bajai közönségen is, mely Hegedüsünk Hamlet-ét nem tudta kellően méltányolni. (Szegény Shakespeare-rel ellentétben azzal merek dicsékedni, hogy — az általam választott és azóta nagyszót újra elővett darabokban — megfelelőbb alkalmakat nyújtottam a ked-

velt művésznök, hogy nagy képességeit csillogtassam.

A jelen futólagos visszapillantás papirravetőjének eddig, sajnós, nem eléggé méltányolt büszkesége, hogy vígyszínházi hatéves tevékenysége alatt nem írt szindarabot. Másik büszkesége, hogy husz esztendőnél tovább megállta, a nélkül, hogy emlékezésekkel hozakodjék elő. (Pedig az utóbbiak során — ha érdemesnek látta volna — talán hatásosan védekezhetett volna azok ellen, a vádak ellen, a mikkel kivált a visszautasított darabok tettesei inarkodtak őt megszólaltatni.) És ezentúl is ellent tudott volna állani a kisértésnek, ha Hegedüs emlékezései belé nem szuggerálták volna azt az érzést, hogy elvégre mégis csak dukálna már egyszer elmesélni a vígyszínházi megnyitóbukásnak eddig alig ismert történetét. —

nem holmi idejétmult, még most is fölösleges önigazolással, hanem csakis a színpadtörténelmi igazság érdekében.

1895 kora őszén reám, mint a Vígyszínház dramaturgiára, hárult a feladat, hogy a következő évi milleniumi ünnepségek küszöbén megnyitandó Vígyszínház első előadásának műsoráról is gondoskodjam.

Társaim elfogadták azt a javaslatomat, hogy nagy Jókai Mórunkat kérjük fel arra, hogy számunkra a különösen jelentős alkalmat hazafias lendülettel méltató prologust írjon és hogy a megnyitódarab megírását egyik neves írónkra bizzuk.

Néhány nappal később kissé elfogódottan ültem Jókaival szemben a Bajza-utcai kis palotában (a mostani Petőfi-házban), a hol a költőkirály Róza leányával s ennek férjével, Feszty Árpád jeles festőnkkel akkorában lakott.

Az ismert nagyuras tartózkodással hatalmas bajzu, parókás fejét szeliden féloldalt hajtva, felejthetetlen világoskék szeméből a jellegetesen szórakozott tekintetét vetve reám, mélabusan csengő szép hangján kérdezte tőlem, hogy mi jót hoztam.

Előadtam a kérésemet. A nagy író arca kelletlen kifejezést öltött.

— Nem, kedves öcsém. Prologust, azt nem írok. Dostig vagyok már a sablonos, pirosfehérvörös frázisokkal. De van itt valami más. Egy alkalomszerű, víg darab. Nemrég fejeztem be. Ha tetszik, szívesen átengedem.

Egy szépen faragott szekrényből vastag kéziratot vett elő, a minek a czimlapjára kecses betűkkel volt ráírva: „A Barangok, vagy: a paeonai vojvoda.”

Tiszteletlenségnek ne vegye senki, de meg-hökkentem egy kicsit. Mert elégszer beigazolódott dolog volt, hogy a mi világhírű mesemondónk, a kinek az ő zseniális elbeszélőkészségét és páratlan fantáziáját ragyogtatná, nagyszerű regényei biztosították a halhatatlanságot, korántsem volt igazi színpadi író. Ezen a téren elért si-

kerei, kevés kivétellel, inkább megbecsülésből nyújtott olyan sikerek voltak, melyek őt magát sem tudták kielégíteni. „Sőt — a mint Mikszáth írja róla — a mi kellemetlenség érte az irodalomban, azt mind színművei okozták.“

Még aznap éjjel elolvastam a darabot. Volt abban mindenféle: lelkes felköszöntő és „kukoriczaring“, hazafias tiráda és légnaivo, kedves, naiv fantaszitkum és balkáni rablóromantika és sok egyéb más — csak egységes vígjátéki cselekmény, jellemfestés, drámai lüktetés, vagy eféle, az nem volt benne. Csakis elvéve egy-egy kis oázis a Jókai kápráztató képzelmeiből, majd napsugaras, majd borongó kedélyén, meleg szívéen át szűrődött aranyos humorából, a mi azonban, fájdalom, nem volt elegendő annak a véleménynek a megmástitására, hogy a darab ebben a formájában teljességgel előadhatatlan.

Felette nyomott hangulatban, tanácstalanul töprengtem: mit csináljunk most? Egy Jókai darabját még sem lehet csak egyszerűen visszautasítani. Úgy éreztem, nem volnék képes ilyen szemtől-szembe, de még írásban sem megtenni. Szinte sajnáltam, hogy nem hősi fölényes, rideg fogadtatásban volt részem. Akkor tán inkább rá tudtam volna szólni magam arra a bántó elutasításra, a mi ellen annyi élvezetes emlék, annyi szeretet és csodálat tiltakozott bennem.

De elvégre mégis csak a színház érdekét kellett szem előtt tartanom.

Végre hosszas, kínos gondolkodás után azt hittem, sikerült az ildomos és kiméletes visszavonulás aranyhidját megtalálnom.

Újból felkerestem a nagy költőt.

Kényelmetlen szorongással s nem minden székenkezés és lelkifurdalás nélkül hebegtem el rávazsul az én kieszelt mondókámat. Hogy a darab nagyon érdekes, hogy kétségkívül nagybecsű részletek vannak benne, de — de — természetesen csak az én igénytelen nézetem szerint — az a baj...

— Baj? Micsoda baj?

— Az, kérem szépen, hogy a darabban az Amerikába szakadt magyarok üzleti ötlelesség

és élelmesség dolgában lefózik a yankee-t...

— Nos?

— Nem méltóztatik gondolni, hogy — hogy — mégis csak aggályos volna az ilyesmit, kivált az ezredéves ünnepség alkalmából bemutatni?

— Már miért?

— Mert — mert — talán, esetleg, könnyen olyan tendenciát találnának belemagyarázni a darabba, hogy az — kivándorlásra akarna buzdítani...

Nagy emberünk elgondolkozott.

— Igaza lehet. De nincs baj. Segítünk a dologon. Amerikából egyszerűen ide Magyarországra tesszük át a színhelyet. Jó lesz?

Egyetlenegy szó sem jutott eszembe, a mivel felelhetnék. Mit is válaszolhattam volna?

— A többit bízzák rám. Egy hét múlva megkapja az átdolgozott darabot.

És megkaptam. És rezignáltan kellett megállapítanom, hogy az átdolgozás nem segített a „Barangok“-on. Sőt...

És megbuktunk. Egy kicsit Pilátus módjára kerülve bele a krédóba.

Igy történt az a bizonyos „darabválasztás“. A felelős bűnbak szerepét cenzurát is nyugodtan és szívesen viselő dramaturg „botlása“.

És ez a vígszínházi megnyitó-kudarcz szomorú, de hiteles története.